Adaptarea curriculară pentru elevii cu cerințe educaționale speciale

Prof. înv. primar Gorgan Elena Andreea

Liceul Teoretic ”Nicolae Iorga”Nehoiu

Adaptarea curriculară vizează corelarea conținuturilor componentelor curriculumului general cu potențialul elevului cu cerințe educaționale speciale urmărindu-se finalitățile procesului de adaptare și integrare școlară și socială a acestuia.

Organizarea procesului educaţional pentru elevii cu CES în şcolile de masă, inclusiv adaptarea curriculară, implică o serie de principii care au rolul de a-l eficientiza şi de a-l implementa responsabil și competent, plecând de la principiile moderne impuse de noile orientări în domeniul asistenţei și educației persoanelor cu cerinţe speciale. Curriculum-ul adaptat nu este considerat unul nou, ci este acelaşi curriculum general, dar adaptat la posibilitățile individuale ale copiilor cu CES. Flexibilizarea acestuia respectă dreptul la instruire a tuturor copiilor prin raportarea la potențial și capacitățile sale, elevul fiind pus în situația de a-și asuma responsabilitatea față de propria învățare și de a dobândi cunoștințe și competențe în ritm propriu. Pornim de la ideea că şcoala are responsabilitatea de asigurare de şanse egale tuturor elevilor. Definind noțiunea de şanse egale subliniem că reprezintă crearea unor condiţii identice: programe comune, manuale, asigurarea de posibilităţi maxime de dezvoltare fiecăruia, în funcţie de aptitudinile şi interesele sale. Pentru ca activitatea instructiv–educativă să înregistreze progres trebuie realizată clar şi într-un mod diferenţiat.

În ultima perioadă, adaptarea curriculară și problematica educaţiei copiilor cu cerinţe speciale au devenit preocupări aparte în rândul specialiştilor. Conceptele de educaţie integrată au determinat modificări fundamentale în percepţia actului educativ.

Cercetând particularităţile specifice ale procesului de învăţare a copiilor cu diferite tipuri de dizabilitate, concluzionăm că una dintre calităţile speciale ale curriculumului şcolar vizează un grad cât mai mare de flexibilitate pentru a permite fiecărui copil să avanseze în ritmul său şi să fie tratat în funcţie de capacităţile sale de învăţare. Pentru aceasta este necesar ca formularea obiectivelor, stabilirea conţinuturilor instruirii, modalităţile de transmitere a informaţiilor în clasă şi evaluarea elevilor să se facă în mod diferenţiat.

Adaptarea conținuturilor învățării pentru copiii cu C.E.S. se realizează atât din punct de vedere cantitativ (volumul de cunoștințe și reducerea numărului de ore pentru anumite discipline), cât și din punct de vedere calitativ (procese cognitive implicate, viteza/ritmul și stilul de învățare al elevilor, derularea în paralel a unor programe remediale, chiar introducerea unor discipline suplimentare specifice necesare pentru recuperarea elevului, acolo unde este cazul).

În ceea ce privește activitățile de învățare, vor fi utilizate din programă acele conținuturi care corespund potențialului copilului; pot fi utilizate și conținuturi create de cadrul didactic. Obiectivele de referință vor fi adaptate în așa fel încât copilul să le poată îndeplini, cu respectarea principiului accesibilizării.

Învățarea prin cooperare îl pune pe copilul cu C.E.S. în situația de a se implica activ, alături de colegii săi în realizarea unei sarcini de învățare specifice, lucru ce-l motivează în implicarea în activitățile de învățare, îi crește încrederea în forțele proprii, îl ajută în sporirea abilităților sociale. În același timp colegii își dezvoltă capacitățile empatice și toleranța față de colegi.

Învățarea prin joc reprezintă o parte importantă în dezvoltarea copilului; este prima modalitate de relaționare a copilului cu lumea exterioară. Jocul îl ajută pe copil să-și dezvolte abilitățile cognitive și motorii, îl ajută să devină independent și să capete încredere în forțele proprii. Jocul didactic este modalitatea ideală de a menține atenția unui copil asupra unei sarcini de învățare fără ca acesta să dea semne de oboseală, așa cum s-ar întâmpla într-o activitate rigidă, tradițională, de transmitere de cunoștințe.

Metodele activ-participative sunt printre cele mai eficiente metode de asimilare a conceptelor și a conținuturilor de învățare. Implementarea lor la clasa care are în componența sa și un elev cu C.E.S. este benefică deoarece, pe de o parte îl antrenează în realizarea unei sarcini concrete , dinamice, care favorizează spiritul de investigație pentru înțelegerea realității, iar pe de altă parte promovează integrarea elevului în colectivul de elevi prin dezvoltarea unor deprinderi interpersonale necesare desfășurării acestui tip de activități.

Mijloacele de învățământ utilizate în activitatea cu copiii cu C.E.S trebuie să fie variate, bogate și moderne, pentru a sprijini învățarea și pentru a compensa maxim dificultățile de înțelegere a conținuturilor. Și în cazul mijloacelor, dar și în cel al metodelor de învățământ varietatea și calitatea lor vor promova învățarea pentru tot colectivul de elevi. Atât pentru elevii cu C.E.S cât și pentru elevii tipici un material bogat și divers, corelat corespunzător cu obiectivele instruirii și integrat corespunzător în scenariul didactic facilitează menținerea atenției, asimilarea

optimă a conținuturilor și îmbunătățirea performanțelor. Poate avea în plus un rol de suplinire și de stimulare a unor procese psihice.

Integrarea tehnologiei în activitatea la clasă aduce beneficii și pentru copiii cu C.E.S., mai ales că există posibilitatea ca acestea să fie adaptate de cadrul didactic pe obiectivele specifice de învățare ale elevului. Există o vastă bibliotecă de resurse digitale ce prezintă anumite concepte ce sunt deseori mult mai ușor asimilate de elevi decât cele expuse tradițional. În prezent există platforme care prezintă jocuri semistructurate, în cazul cărora cadrul didactic poate personaliza sarcina de lucru în funcție de nevoile elevului.

În vederea realizării unei instruiri diferenţiate trebuie flexibilizată instruirea, diferenţiate metodele aplicate în activitatea educaţională pentru a asigura dezvoltarea capacităţilor şi aptitudinilor fiecărui elev în raport cu propriul potenţial. Aşadar, este necesar în mod expres să se organizeze procesul de predare – învăţare – evaluare astfel încât elevul să fie pus cât mai devreme posibil în posesia unor mijloace proprii de însuşire a cunoştinţelor de bază şi de aplicare a acestora în practică în mod constant şi creator.

Adaptarea curriculumului realizat de cadrul didactic la clasă pentru predarea, învăţarea, evaluarea diferenţiată se poate realiza prin:

- adaptarea conţinuturilor având în vedere atât aspectul cantitativ cât şi aspectul calitativ, planurile şi programele şcolare fiind adaptate la potenţialul de învăţare al elevului prin extindere, selectarea obiectivelor şi derularea unor programe de recuperare şi remediere şcolară suplimentare etc.

- adaptarea proceselor didactice având în vederea mărimea şi gradul de dificultate al sarcinii, metodele de predare (metode de învăţare prin cooperare, metode activ participative, jocul didactic), materialul didactic (intuitiv), timpul de lucru alocat, nivelul de sprijin (sprijin suplimentar prin cadre didactice de sprijin);

- adaptarea mediului de învăţare fizic, psihologic şi social;

-adaptarea procesului de evaluare, având în vedere ca finalitate dezvoltarea unor capacitaţi individuale ce se pot exprima prin diverse proiecte şi produse (scrise, orale, vizuale).

Predarea, învățarea și evaluarea trebuie să se realizeze cu respectarea principiilor integrării și ale incluziunii și anume: principiul evaluării în raport cu nevoile și cerințele elevului, principiul asigurării dezvoltării copilului în concordanță cu potențialul de care dispune, principiul adaptării

curriculare diferențiate și personalizate precum și principiul abordării pozitive, prin focalizarea pe punctele tari ale copilului.

Rolul evaluării în proiectarea şi realizarea instruirii diferenţiate este foarte important în cadrul procesului de orientare şcolară şi de elaborare a diagnosticului iniţial necesar pentru a cunoaşte nivelul real de dezvoltare al elevului, acesta fiind premisa viitoarelor itinerarii de învăţarea individualizate într-un timp şi spaţiu pedagogic optim.

Modalitatea de evaluare poate fi adaptată în funcţie de potenţialul individual. Evaluarea trebuie să vizeze identificarea progresului realizat de elev luând ca punct de plecare rezultatele evaluării iniţiale. Aceste rezultate conduc la selectarea obiectivelor pe care le propunem, la selectarea conţinuturilor şi a activităţilor de învăţare.

Un curriculum adaptat nu este unul nou, nici alternativ, este acelaşi curriculum general, dar adaptat la potenţialul individual specific al copiilor cu cerinţe educaţionale specifice. Prin adaptări curriculare se defineşte corelarea conţinuturilor componentelor curriculumului naţional cu posibilităţile elevului cu cerinţe educaţionale speciale din perspectiva finalităţilor procesului de adaptare şi integrare şcolară şi socială a acestuia.

Accesul elevilor cu dizabilităţi cognitive la curriculum general se realizează prin adaptare curriculară, adaptare care presupune modificări personalizate în oferta instrucţională a profesorilor, a modului în care le este prezentat aceasta elevilor şi a modului de evaluare a progresului. Elevii sunt ajutaţi prin intermediul adaptării curriculare să atingă în mod individual espectanţele de învăţare cuprinse în standardele curriculare.

Adaptarea curriculară presupune planificarea care se poate realiza la mai multe nivele şi care apoi se reflectă în elaborarea proiectelor educaţionale individualizate care adaptează curriculum general caracteristicilor elevilor cu dizabilităţi cognitive în anumite domenii: comportament, comunicare, socializare, comunitar, motor/fizic.

Ca atare, o adaptare curriculară eficientă presupune acordarea unui rol deosebit procesului planificării. Planificarea se realizează la mai multe nivele şi vizează realizarea unor conexiuni funcţionale între aceste nivele.

Elevii cu C.E.S. au nevoie nu numai de un curriculum adaptat, ci și de cadre didactice empatice care să le fie alături, care să realizeze activități specifice de recuperare disciplinară, să realizeze activități practice, care să-i pună pe elevi în situații concrete de viață, să alterneze tipurile de activități pentru a le menține trează atenția. Au nevoie de cadre didactice care să nu obosească

în a folosi la clasă metode active și atractive, care să le mențină elevilor capacitatea de concentrare, să le respecte ritmul de lucru, să-i încurajeze pentru a le crește încrederea în forțele proprii.

Ținând cont de cele relatate anterior, se pot stabili activităţile concrete şi obiectivele prin care unităţile de conţinut de la fiecare disciplină pot fi modificate, adaptate sau accesibilizate în funcţie de cerinţele şi de posibilităţile de învăţare a elevilor din clasa respectivă.

Astfel, şcoala poate face o ofertă educaţională flexibilă, coerentă şi dinamică care să răspundă cerinţelor de moment ale populaţiei şcolare dintr-o anumită comunitate oferind fiecărui copil şansa de a se pregăti.

Bibliografie

1. Ainscow, M (1999), *Dezvoltarea practicilor incluzive în şcoli* – Ghid managerial, București: UNICEF;
2. CREŢU, C. **(**1998) *Curriculum diferenţiat şi personalizat,* Iaşi, Editura Polirom;
3. Cojocaru, V. 2004, *Terapia şi metodologia instruirii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti;
4. Gherguţ, A, 2006, *Psihopedagogia persoanelor cu cerinţe speciale*, Editura Polirom, Iași.